

LES ADF EN LA POLÍTICA FORESTAL CATALANA

Joan Garriga¹

RESUM

La ponència presenta els diversos aspectes que configuren la realitat de les ADF, des de l'organització fins a la seva activitat en prevenció, vigilància i extinció. El ponent expressa la necessitat de compensar els evidents serveis que les ADF donen a la societat, amb un adequat suport legal. En aquest sentit es proposa la participació activa d'aquests col·lectius en l'ordenació del territori i en els guanys derivables de la gestió del medi natural.

RESUMEN

La ponencia presenta los distintos aspectos que configuran la realidad de las ADF, desde la organización hasta su actividad en prevención, vigilancia y extinción. El ponente expresa la necesidad de compensar los evidentes servicios que las ADF aportan a la sociedad, con un adecuado soporte legal. En este sentido se propone la participación activa de estos colectivos en la ordenación del territorio y en los beneficios ligados a la gestión del medio natural.

SUMMARY

This report displays the different features of the ADF (Forestal Defence Association), its organization, its activity in prevention, in alertness and in the extinction. The reporter underlines the need to protect the obvious services given to other people by the ADF; he asks for a proper legal support. He suggests the active participation of these associations in the land arrangement and in the benefits endowed with the management of nature.

1. Empresari agrícola i forestal. Representant de l'ADF «Natura Viva».

INTRODUCCIÓ

ACTIVITATS I MOTIVACIÓ DE LES ADF

Com a introducció explicarem la tasca de les Agrupacions de Defensa Forestal i la seva composició.

Segons la Llei 6/1988, del 30 de març, forestal de Catalunya, les Agrupacions de Defensa Forestal (ADF) són associacions municipals o supramunicipals, constituïdes amb la finalitat d'elaborar i executar plans de prevenció i vigilància d'incendis forestals i, si s'escau, la reforestació dels terrenys afectats per aquests. A més, les ADF duen a terme tasques d'extinció, en una labor de primera intervenció, ja que les persones que les componen estan més a prop del focus d'inici del foc, i de suport posterior als bombers (indicació dels camins d'accés i del seu estat, proveïment i subministrament d'aigua, ajut en el desplegament de mànegues, distribució de queviures, etc) i, en determinades zones on les ADF i els bombers estan acostumats a treballar conjuntament, contribueixen en gran mesura a la direcció i execució de les feines d'extinció (conseqüència lògica del seu més bon coneixement del terreny), i a la posterior vigilància del perímetre apagat.

Per tot això, considerem que les ADF han estat un instrument molt vàlid en la lluita contra aquest tipus de catàstrofes, encara que a vegades menysvalorat i infrautilitzat.

S'ha de tenir en compte que les ADF que realment funcionen estan estructurades com una organització complexa i flexible: amb divisió de feines, torns de guàrdia, punts de vigilància, informació concreta i a l'instant, i una persona al front d'aquest organigrama que pren les decisions i distribueix els medis humans i materials, gràcies al seu coneixement del territori i al fet que arriba més aviat que ningú al lloc del sinistre.

A fi i efecte que aquestes organitzacions funcionin amb eficàcia, i de manera permanent, es necessita una base humana molt

compenetrada, preparada, i disposada a actuar un dia sí i l'endemà també.

Les ADF, en la majoria dels casos, estan formades per propietaris forestals i ajuntaments, encara que en algunes hi intervenen organitzacions professionals agràries i organitzacions que tenen com a finalitat la defensa de la natura.

Ara bé, està demostrat que la base humana de les ADF, el voluntariat que hi esmerça els seus esforços i el seu temps i que les fa dinàmiques i operatives, és bàsicament format per la gent que pobla i ocupa el territori: propietaris agrícoles i forestals que viuen a la zona, els masovers, la gent vinculada a l'explotació agrícola-ramadera-forestal (gent a tractes, o assalariats) i alguns estadants. Tots ells moguts per uns objectius comuns: preservar un medi que a part de ser font de feina i d'ingressos, és també la seva llar, el seu entorn, i sovint el patrimoni natural més valuós, preservat durant generacions.

Una vegada més queda demostrada la necessitat d'una base humana que ocupi i vertebrï el territori, treballant-lo i modelant-lo en l'exercici de les múltiples activitats agrícoles, ramaderes i forestals, ja que la seva presència, els seus coneixements, i les seves actuacions són vitals per a la preservació del medi natural, tant en les feines quotidianes com en les catàstrofes.

Això ens ha d'alertar especialment en situacions com la d'aquest any, a causa de la qual moltes famílies perdran el seu "modus vivendi", veuran molt disminuïts els seus ingressos (molts d'ells per sempre) i les possibilitats de treballar, a part de la destrucció de l'entorn. Tot això pot generar un èxode en determinades parts del país, que a part de resultar una desgràcia per si mateix, indueix problemes més greus en la destrucció del medi natural.

L'ADF, NATURA VIVA TRAJECTÒRIA I FUNCIONAMENT

Ens sembla que pot resultar interessant

l'explicació del funcionament diari d'una ADF com pot ser la que jo represento davant aquest Auditori, per tal de prendre consciència de la importància que poden tenir pel país, i de la qualitat de la feina que desenvolupen per la seva durada, planificació, preparació, precisió i constància.

Natura Viva va néixer l'any 1981 com a agrupació de propietaris forestals preocupats per la problemàtica que generava, en el seu territori, l'existència d'incendis forestals i les dificultats observades en la seva extinció. En un parell d'anys l'Agrupació forestal es va estendre a quatre municipis: Pinós, La Molsosa, Riner i Cardona, amb una àrea d'influència de més de 20.000 ha, i amb més de 170 socis. Immediatament l'Agrupació va començar tasques de prevenció, vigilància, i extinció, va fer punts d'aigua, arreglar camins, implementar cubes de purins amb bombes de poc cabal i alta pressió, comprar emissors, etc.

Per agrupar amb tanta celeritat i globalitat a un col·lectiu tant poc amant d'associar-se com és el del món rural, es van donar dos premises:

- La importància i dimensió del problema.
- L'excel·lent predisposició que ha tingut sempre la gent de les nostres contrades a fer front als incendis, i la bona harmonia i generositat que han demostrat de manera inequívoca i permanent, col·laborant amb tots els medis i recursos al seu abast.

En el decurs d'aquests anys s'ha utilitzat aquest magnífic planter humà, intentant rendibilitzar els seus esforços i mantenir aquesta il·lusió originària i ancestral, que és el capital més valuós del qual disposem. És per això, que l'Agrupació ha fet sempre un esforç per agrupar a tota la gent que viu al nostre territori, intentant que ningú es senti marginat, i tractant d'aprofitar al màxim el dinamisme de la gent.

Seguint això, a la nostra ADF hi col·labora tota la gent que ocupa el nostre territori: propietaris, masovers, arrendataris, estadants, treballadors a tractes o assalariats, etc.

Així mateix, ha procurat fer una feina integradora de sectors socials que en principi es poden considerar aliens al nostre món, i que ens poden ajudar molt en la nostra feina; com a exemple citarem el fet que l'Agrupació té oferint serveis socials substituïtors, a quatre objectors de consciència que realitzen feines de vigilància, prevenció, i elaboren dispositius logístics de cara a l'extinció. Aquests nois provenen normalment del món urbà i podem dir que se senten ràpidament identificats i motivats amb aquesta tasca.

A part de la feina que s'ha realitzat, cal destacar que també hi ha hagut aportacions econòmiques importants per part dels associats: des de la seva fundació, l'Agrupació, pel manteniment de les seves despeses d'estructura i funcionament, cobra una quota anual als propietaris dels terrenys defensats, la quantia de la qual ve en funció de la superfície de la finca, i de les despeses de l'agrupació.

Ja l'any 1986 l'Agrupació Forestal va passar a ser l'ADF Natura Viva, la primera que es va inscriure al registre ADF de Catalunya. Aquesta nova situació legal li va permetre gaudir de més ajuda econòmica tant per part de la Generalitat, com de la Diputació, i millorar els seus efectius de prevenció i extinció.

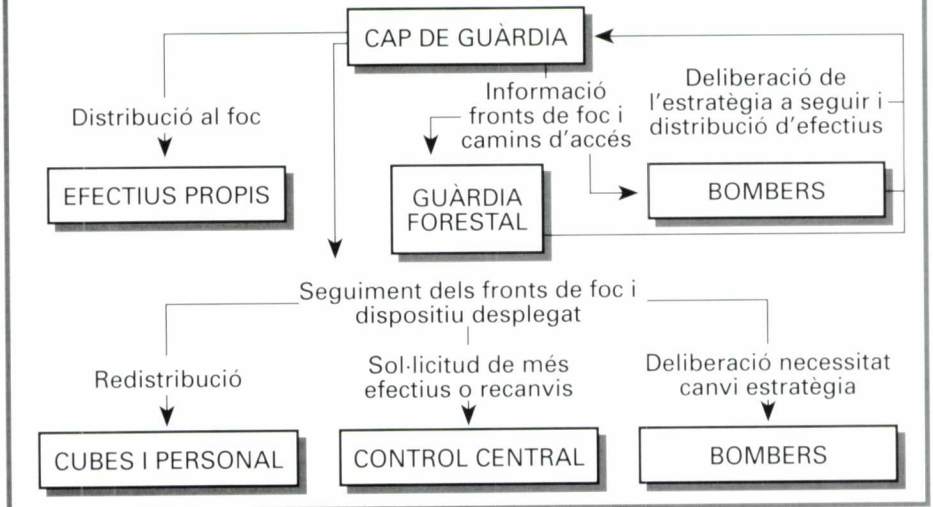
La metodologia de funcionament de Natura Viva es pot resumir en els organigrames annexos. (veure pàgines següents).

Per mantenir en funcionament tot aquest engranatge, és necessària la col·laboració de:

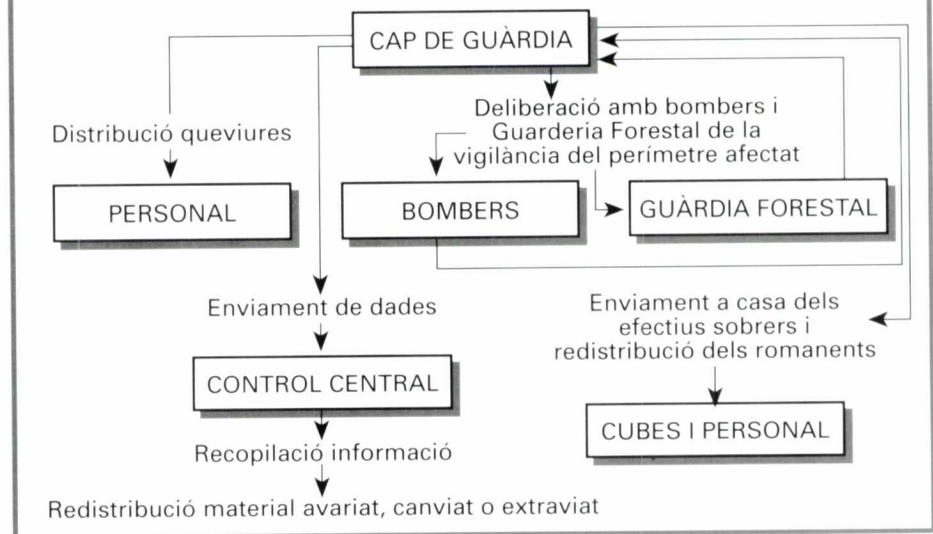
- 6 caps, que fan guàrdies rotatives de 15 dies, i que estan permanentment a l'escolta, disposats a sortir immediatament, oblidant-se de la seva feina i obligacions.
- Una cinquantena de persones, també a punt de sortir amb rapidesa.
- Cinc tractors amb cubes dotades per apagar foc, en situació d'espera, i a l'escolta.
- Una vintena de cubes, algunes dotades de bombes, fàcilment localitzables.
- Dues torres de vigilància permanent.

FASE EXTINCIÓ

Arribada d'efectius propis i bombers

FASE DE VIGILÀNCIA DE FOC CONTROLAT

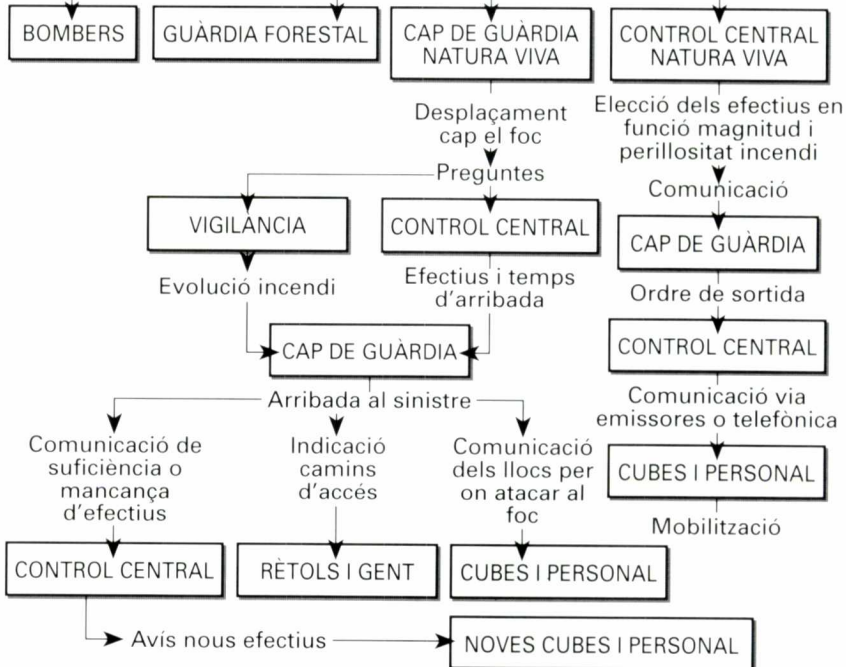

VIGILÀNCIA I MOBILITZACIÓ

VIGILÀNCIA

2 torres de guaita, 50 persones distribuïdes en el territori dotades d'emissora fent les seves activitats, però alerta i disposades a intervenir

Alarma sinistre i localització

PREVENCIÓ

REUNIONS DE JUNTA

- . Construcció i condicionament de camins
- . Construcció, condicionament i assenyalament de punts d'aigua
- . Manteniment material: cubes, emissores, repetidor, mànegues, etc.
- . Formació personal: objectors
- . Organització grups intervenció

- . Millora operativitat noves idees i tecnologies
- . Sincronia amb els bombers voluntaris de Pinós
- . Coneixement del territori i les mancances, mitjançant itineraris amb els bombers i altres
- . Gestió recursos i despeses
- . Problemes interns amb associats o col·laboradors
- . Defensa associats enfront agressions externes

— Quatre objectors fent feines de prevenció, vigilància, distribució i enllaç.

A part, és necessària una tasca de prevenció i planificació que requereix hores i maldecaps als membres de la Junta, però que entre tots fem gustosament amb l'interès de preservar el nostre territori.

RECUPERACIÓ DEL BOSC

La recuperació del bosc després d'una cremada, és un tema complex, en el qual hi intervenen moltes variables, i que permet multitud d'interpretacions segons la destinació que se li vulgui donar, en el futur, a aquell bosc. En tot cas, és una qüestió que mereix ser meditada i estudiada en cada cas concret.

Normalment, el cavall de batalla és la dicotomia entre replantar o no fer-ho, i molta gent emet opinions poc fonamentades i molt generalistes sobre un tema que per la seva transcendència i interès té molt ressò en l'opinió pública, la qual acostuma a ser manipulada per postures demagògiques i arguments, moltes vegades, esgaiats o, com a mínim, discutibles.

Nosaltres creiem que no cal, en aquests casos, és llençar-se a aventures, i dur a terme actuacions innecessàries. De tots és sabut la capacitat que tenen molts dels nostres boscos per regenerar-se de manera natural, i moltes vegades pot resultar més interessant no efectuar repoblacions. Per evitar això, a part de coneixements sobre la matèria, és necessària una experiència dilatada en repoblacions, preferiblement a la zona afectada o bé a una de condicions similars. La nostra experiència en temes de repoblacions és molt limitada i de signe variat, però en qualsevol cas les repoblacions efectuades en antics camps de conreu, solen donar molt més bon resultat que les fetes en sòls pendents i prims de terra, que a més, després d'un incendi queden totalment desprotegits de l'erosió i l'insolació. De tota manera, el que sí s'hauria d'evitar és la

construcció de terrasses a nivell, a l'hora de fer repoblacions en turons i llocs amb pendent, ja que, a part d'impossibilitar la regeneració natural, es destrueixen els horitzons edàfics amb la conseqüent pèrdua de fertilitat, i es dificulten molt les futures labors de tallada i arrossegament, en el cas d'aprofitament forestal.

En el cas de les repoblacions forestals, no es disposa de massa dades fiables i extrapolables, i ara es troba a faltar la manca d'experimentació en un sector, que pel seu llarg cicle productiu i la magnitud dels sinistres que l'han afectat, necessitaria haver començat aquesta feina fa força anys. En aquest moment, tots ens preguntem com és que no s'ha impulsat una política d'investigació i divulgació sobre aquest tema, de la mateixa manera que s'ha fet en producció agrícola i ramadera.

És, doncs, moment de treballar-hi amb rigor i, si pot ser, en condicions molt diverses. Potser es podria començar per fer una petita experiència a cada una de les finques cremades, amb la col·laboració dels propietaris i la supervisió de tècnics de l'administració, que haurien de fer un seguiment acurat de la seva evolució, i comparar-la amb la del bosc regenerat de manera natural; això, a la vegada, serviria com a tasca de divulgació arreu de Catalunya, i ens orientaria de cara al futur en la necessitat de les repoblacions, en els resultats obtinguts en les diferents situacions i condicions, i en les tècniques més adequades a cada cas. En principi, semblaria més coherent això que emprendre repoblacions a gran escala sense una experiència i una seguretat que ens garanteixin l'èxit. En tot cas, sembla evident que a les finques particulars en què hi ha voluntat de replantar, hi hauria d'haver una labor d'assessorament de les repoblacions a efectuar, de les tècniques elegides, i dels llocs seleccionats, per part dels tècnics del Centre de la Propietat Forestal.

PLANIFICACIÓ

Després del desastre natural que s'ha patit a

Catalunya enguany, potser és el moment de fer certes consideracions que ens poden servir de guia a l'hora de fer política de prevenció.

L'explotació tradicional de la majoria de les finques de la Catalunya Central, incloïa un aprofitament conjunt dels recursos agrícoles, ramaders (ramaderia extensiva), i silvícoles; això comportava un equilibri entre les diverses activitats, i cada una complementava, de manera efectiva, les altres. Aquesta manera de treballar s'ha perdut, actualment, en moltes d'elles, perquè un concepte molt intensiu de la feina ha substituït al d'aprofitament integral dels recursos, potenciat per les polítiques de desenvolupament agrícola.

Això ha portat, com a conseqüència, l'abandonament de moltes parcel·les que per la seva extensió, distància o utilitat han deixat de ser rendibles; de molts camins per accedir-hi i de moltes petites feines de manteniment que endreçaven el país. Després d'uns anys, això ha comportat, en xifres generals molt esbandides pels medis de comunicació, un augment del nombre d'ha forestals. Però el que no s'ha dit és que paral·lelament, hi ha hagut també un increment de la continuïtat de les masses forestals i, per tant, una pèrdua en la capacitat d'aturar i tallar el foc en aquests magnífics punts de discontinuïtat no arbrada, que representaven aquests camps de conreu.

Aquest fet es veurà incrementat en el futur, per les directrius de la Política Agrària Comunitària que com tothom sap subvenciona, en concepte de política de manteniment de rendes, les nostres superfícies de cereals i oleaginoses a condició de què cada explotació deixi un 15 % de terra sense conrear de manera rotativa o un 20 % de manera permanent, o bé prima directament l'abandonament de terres.

Exposada aquesta situació, ens hauríem de preguntar per la validesa que pot tenir aquesta política que en determinats països comunitaris pot resultar molt encertada, però que en un país com el nostre amb orografia complicada, climatologia rigorosa, i situacions periòdiques

d'alt risc d'incendi, resulta com a mínim de dubtosa eficàcia i difícil justificació.

Potser tampoc cal caure en manieïsmes com els que s'han sentit en alguns medis de comunicació: quadricular el país i fer espais discontinuus no arbrats, que limitin les masses forestals i evitin la progressió del foc; això, al nostre territori, podria representar en comptes de quadricular, esquarterar el país.

Al nostre entendre s'hauria de tendir a què les finques tinguessin un pla d'aprofitament integral (escrit o tàcit), amb aprofitament mixt dels recursos naturals, potenciant les activitats complementàries que poden ser beneficioses per la preservació del medi: ramaderia extensiva, aprofitant la massa herbàcia de les finques, i mantenint nets: camins, marges, tallafocs, etc. Al mateix temps, l'alimentació d'aquests animals porta lligada la sembra de pastures de farratge que normalment serveixen de barrera, en cas d'incendi. Manteniment de camps de conreu en llocs estratègics, remodelació i millora d'aquests, desmada de camps en indrets, que per la seva situació poden resultar de vital importància en l'aïllament de masses boscoses contínues. Tot, sense caure en romanticismes, amb criteris de rendibilitat i de prevenció de sinistres.

L'EXTINCIÓ, UN TEMA CAPITAL

No estan pensades originàriament les ADF per fer extinció d'incendis però, a la pràctica, a part de les tasques de suport als bombers, molt de l'equipament de les ADF s'utilitza per fer feines d'extinció i, en molts casos, la seva participació resulta vital. És per això que encara que no ens correspongui per competències, ens creiem autoritzats a fer algunes observacions que creiem que s'haurien de tenir en compte en el futur.

Aquest darrer any s'ha demostrat que encara que a Catalunya estem preparats per apagar amb molta eficàcia la majoria d'incendis, quan

les condicions són molt adverses i el nombre de focs gran, els medis i l'organització actual no són suficients.

Seguint aquesta línia argumental, cal preguntar-se: de què serveix parlar de recuperació de boscos, si aquests continuen exposats a catàstrofes similars a la d'enguany? Per què treballar a anys vista si el més possible és que aquests boscos es tornin a cremar? I més important encara: està protegida dels incendis la gran massa forestal que encara conservem al país?. Almenys, si som capaços de conservar-la no necessitarà recuperació.

Potser s'hauria de començar a pensar en una reestructuració dels cossos de bombers, en una major presència i descentralització de medis aeris, en una major coordinació dels bombers amb les ADF, en una major actuació d'aquestes en la direcció de les feines d'extinció i en una formació i estructuració del voluntariat a cada un dels pobles i ciutats de la nostra geografia, enquadrat en organitzacions de protecció civil que permetrien la lluita àgil i ben organitzada contra les catàstrofes, en comptes d'enviar milers de voluntaris carregats de bona voluntat, però sense experiència, medis, ni organització, a una feina que en alguns casos es podria qualificar de temeritat.

Remarquem doncs, la importància i la necessitat d'una extinció ràpida dels incendis forestals que es produeixin, ja que si no és així aquests adquiriran proporcions desmesurades, i tota la política de prevenció i de recuperació queda desvirtuada. L'Administració ha de ser conscient d'aquest fet i dedicar-hi els esforços i els medis que calgui.

PARTICIPACIÓ EN LES DECISIONS

També sembla que arribat el moment que les ADF s'uneixin en una organització d'àmbit català, que pugui exposar les seves inquietuds i opinions a l'Administració, i que sigui utilitzada per aquesta, com a òrgan consultiu en

la seva política forestal, ja sigui directament o a través d'altres organismes com podria ser el Centre de la Propietat Forestal.

PARTICIPACIÓ EN ELS RECURSOS NATURALS

Tothom està d'acord en què el bosc, apart d'una funció productiva i econòmica, té també una funció social i recreativa que s'ha de respectar i fomentar.

Periòdicament, els nostres boscos són visitats i ocupats per gent de les ciutats que cerquen el repòs, el lleure, el canvi, la natura, o que simplement necessiten esbafar-se.

En determinades èpoques i indrets s'arriba a autèntiques invasions i, en alguns casos, gairebé es pot parlar de saqueig. Tots sabem que hi ha gent molt respectuosa amb l'entorn natural i amb els béns dels altres, i la seva conducta mereix un reconeixement; però també hi ha gent amb conducta incivilitzada (malgrat vinguin de ciutat) que deixen la seva empremta per on passen.

Cal recordar que la majoria d'explotacions agrícola-forestals del nostre país tenen al davant una família (o varies), la qual acostuma a viure en la mateixa finca, que convenientment explotada li proporciona els seus ingressos, i que a més, és casa seva. S'hauria de demanar a aquests visitants el respecte social i professional que la gent que pobla aquest territori rural es mereix.

Ja des de fa temps, però especialment ara, la gent ha tingut tendència a fer activitats als nostres boscos: caminar, excursions amb moto, buscar bolets, plegar pinyes, caçar, fer-hi costellades, gaudir de la natura i el paisatge, etc. Aquestes, ben enteses i ordenades no han de representar cap problema, però aquests darrers anys s'han massificat fins al punt paradigmàtic d'enviar excursions organitzades de varis autobusos a buscar bolets a un indret determinat.

A més, darrerament s'estan desenvolupant una sèrie d'activitats que produeixen bons ingressos a gent totalment desvinculada amb el món rural, moltes vegades sense permisos, i sense restauració posterior dels danys produïts, com és el cas dels rarl-lis 4x4.

Tot això ha desembocat en una situació d'ocupació en determinats dies o temporades, en la que molts dels visitants es comporten sense cap consideració i de la qual encara en treuen profit agents externs, i això, a part de preocupant, és totalment injust.

Tal com s'ha dit prèviament, tothom està d'acord que és necessària una base humana que ocupi i vertebrï el territori, treballant-lo i modelant-lo en l'exercici de les múltiples activitats agrícoles-ramaderes-i forestals, ja que la seva presència, coneixements i actuacions són vitals per la preservació del medi natural. També cal remarcar que aquesta presència i experiència no li costa diners a la societat. Com a botó de mostra podem dir que només a la nostra ADF s'han fet enguany un total de sortides equivalents a 120 jornades de 10 hores de tractor amb cuba, 2.000 jornades de personal de 10 hores amb els seus desplaçaments, manteniment, etc. A això s'hi hauria d'afegir el cost d'oportunitat que representaria el fet de tenir un grapat de gent disposada a sortir immediatament, com si de professionals es tractés, abandonant les seves activitats productives i remunerades. I també la llarga feina d'organització i preparació, que requereix tot aquest dispositiu. Quant val tot això? Possiblement molts diners, si es volgués quantificar, diners que l'administració no haurà de desembutxacar i la societat estalviarà.

Aquesta situació aconsellaria amb criteri de justícia, l'atorgament de certes contrapartides que semblen de pura lògica:

— La confecció d'un marc legal que els protegeixi de l'agressió externa. La discussió i redacció del qual s'hauria de fer sense criteris electoralistes (hem de pensar que els indígenes

som molt pocs, i que l'opinió dels nostres visitants és fàcilment manipulable amb actituds demagògiques), amb consultes a les parts afectades. Així, i a títol d'exemple, es podria començar per definir i senyalitzar la xarxa de camins pública i la privada (que s'utilitza solament pels seus propietaris, masovers o arrendataris per fer activitats agrícoles, ramaderes o forestals), i restringir la circulació motoritzada de lleure només als camins públics, amb el que potser ens estalviaríem molts maldecaps, entrebancs, alguns robatoris i sobretot molt manteniment.

— La participació activa d'aquest col·lectiu de gent del país, en els beneficis que generen els recursos biòtics i perceptuals del medi natural. Potser seria el moment que aquesta gent que ocupa el territori participés de manera activa en l'ordenació dels recursos naturals que defensen, i que l'organització de les activitats que es duen a terme a la zona anés al seu càrrec i els proporcionés feina i ingressos. Així podrien organitzar i controlar excursions de recollida de bolets, rarl-lis 4x4, rutes a de cavall o amb carruatges, itineraris amb motos, etc. Tot això a més, garantiria la conservació de l'entorn i asseguraria la restauració, en el cas que hi hagués alguna anomalia. Això es podria fer en el marc de les ADF o amb algun altre tipus de figura legal alternativa que aglutinés a la gent del país.

En resum, el que suggerim és, que ja que la societat es refia de que aquest col·lectiu mantingui endreçat i en condicions el territori, i el defensi de les catàstrofes, en contrapartida se li permeti una participació activa en l'ordenació territorial i en la participació en les beneficis que aquesta seva tasca quotidiana i poc vistosa, genera. Ens hem de mentalitzar que, o bé som capaços de donar satisfaccions morals i materials a aquesta gent, o la factura que a la llarga haurà de pagar la societat serà molt quantiosa. Moltes gràcies.